Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

30 päivänä tammikuuta 2025 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Energia – Maakaasun sisämarkkinat – Direktiivi 2009/73/EY – 3 artiklan 1 kohta – Jäsenvaltioiden velvollisuudet maakaasualan yrityksiä kohtaan – Kuluttajansuoja – 40 ja 41 artikla – Sääntelyviranomaisen toimivaltuudet – Maakaasualan yritys, joka loukkaa avoimuusvelvollisuuttaan asiakkaita kohtaan – Samasta rikkomuksesta määrättävien seuraamusten päällekkäisyys – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artikla – Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta – Ne bis in idem – 52 artiklan 1 kohta – Tämän perusoikeuden käyttämistä koskevat rajoitukset – Suhteellisuusperiaate

Asiassa C-205/23,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunalul București (Bukarestin alioikeus, Romania) on esittänyt 24.2.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 28.3.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Engie România SA

vastaan

Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: toisen jaoston puheenjohtaja K. Jürimäe, joka hoitaa kolmannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, presidentti K. Lenaerts, joka hoitaa kolmannen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit N. Jääskinen, M. Gavalec ja N. Piçarra (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: A. Rantos,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 24.4.2024 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Engie România SA, edustajinaan L. Chiurtu, N.-V. Dinu, M. R. Iancu, I. Katona ja A. Radu, avocați,

* Oikeudenkäyntikieli: romania.

– Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei, asiamiehinään G.-S. Niculescu, A.-M. Riling, C. Vernea ja A. Zorzoană,

– Romanian hallitus, asiamiehinään R. Antonie, E. Gane, R. I. Hațieganu ja A. Rotăreanu,

– Kreikan hallitus, asiamiehinään K. Boskovits ja C. Kokkosi,

– Euroopan komissio, asiamiehinään O. Beynet, L. Nicolae ja T. Scharf,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.7.2024 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta 13.7.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73/EY (EUVL 2009, L 211, s. 94) 3 artiklan 1 kohdan ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 50 ja 52 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat maakaasualan yritys Engie România SA (jäljempänä Engie) ja Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei (energia-alan kansallinen sääntelyviranomainen, Romania; jäljempänä ANRE) ja joka koskee viimeksi mainitun tekemää päätöstä, jossa todetaan hallinnollinen rikkomus, johon Engien väitetään syyllistyneen, ja määrätään siitä seuraamus.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Perusoikeuskirja

3 Perusoikeuskirjan 50 artiklassa, jonka otsikko on ”Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta”, määrätään seuraavaa:

”Ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo [Euroopan] unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.”

4 Perusoikeuskirjan 52 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeuksien ja periaatteiden ulottuvuus ja tulkinta”, 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Tässä perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.”

Direktiivi 2009/73

5 Direktiivin 2009/73 johdanto-osan 48 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Kuluttajien etujen olisi oltava keskeisessä osassa tässä direktiivissä, ja palvelun laadun olisi oltava maakaasualan yritysten keskeinen vastuualue. Kuluttajien nykyisiä oikeuksia on vahvistettava, ja ne on turvattava, ja niihin liittyvää avoimuutta olisi lisättävä. Kuluttajansuojatoimenpiteillä olisi varmistettava, että kaikki kuluttajat laajemmalla yhteisön toiminta-alalla hyötyvät kilpailulle avoimista markkinoista. Jäsenvaltioiden tai, kun jäsenvaltiossa on niin säädetty, sen sääntelyviranomaisten olisi huolehdittava kuluttajien oikeuksien toteutumisesta.”

6 Direktiivin 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

25) ’kotitalousasiakkaalla’ asiakasta, joka ostaa maakaasua oman kotitaloutensa käyttöön,

– –

27) ’loppukäyttäjällä’ asiakasta, joka ostaa maakaasua omaan käyttöönsä,

– –”

7 Direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Julkisen palvelun velvoitteet ja kuluttajansuoja”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on oman institutionaalisen järjestelmänsä mukaisesti ja toissijaisuusperiaate asianmukaisesti huomioon ottaen varmistettava, että maakaasualan yritykset toimivat tämän direktiivin periaatteiden mukaisesti siten, että maakaasualalla saadaan aikaan kilpailulle avoimet, varmat ja ympäristön kannalta kestävät markkinat, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 2 kohdan soveltamista, eivätkä jäsenvaltiot saa harjoittaa syrjintää näiden yritysten välillä niiden oikeuksien tai velvollisuuksien suhteen.

2. Ottaen täysin huomioon perustamissopimuksen asiaa koskevat määräykset ja erityisesti [SEUT 106 artiklan] jäsenvaltiot voivat yleisen taloudellisen edun nimissä asettaa kaasualalla toimiville yrityksille julkisen palvelun velvoitteita, jotka voivat koskea turvallisuutta, mukaan lukien toimitusvarmuus, toimitusten säännöllisyyttä, laatua ja hintaa sekä ympäristönsuojelua, mukaan lukien energiatehokkuus, uusiutuvista lähteistä saatu energia ja ilmastonsuojelu. – –

3. Jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet loppukäyttäjien suojelemiseksi ja varmistettava erityisesti, että heikossa asemassa olevia asiakkaita suojellaan asianmukaisilla toimenpiteillä. – – Niiden on varmistettava kuluttajansuojan korkea taso erityisesti sopimusehtojen, yleisen tiedottamisen ja riitojenratkaisumenettelyjen avoimuuden osalta. – – Ainakin kotitalousasiakkaiden osalta näihin toimenpiteisiin on kuuluttava liitteessä I esitetyt toimenpiteet.

– –”

8 Direktiivin 40 artiklassa, jonka otsikko on ”Sääntelyviranomaisen yleistavoitteet”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä määriteltyjä viranomaistehtäviä suorittaessaan sääntelyviranomaisen on toteutettava kaikki kohtuulliset toimenpiteet seuraavien tavoitteiden edistämiseksi 41 artiklassa säädettyjen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa puitteissa tarvittaessa tiiviissä yhteydenpidossa muiden asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten, mukaan lukien kilpailuviranomaiset, kanssa ja tämän rajoittamatta näiden toimivaltaa:

– –

g) kansallisten markkinoiden tehokkaasta toiminnasta kuluttajalle koituvan hyödyn varmistaminen sekä tehokkaan kilpailun ja kuluttajansuojan varmistamisen edistäminen;

– –”

9 Direktiivin 2009/73 41 artiklan, jonka otsikko on ”Sääntelyviranomaisen tehtävät ja toimivaltuudet”, 1 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Sääntelyviranomaisen tehtävänä on:

– –

i) seurata avoimuuden tasoa, tukkuhinnat mukaan lukien, ja varmistaa, että maakaasualan yritykset noudattavat avoimuutta koskevia velvollisuuksia;

– –

o) auttaa muiden asiasta vastaavien viranomaisten kanssa varmistamaan muun muassa liitteessä I säädettyjen kuluttajansuojatoimenpiteiden tehokkuus ja täytäntöönpano;

– –

4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sääntelyviranomaisille annetaan toimivaltuudet, joiden nojalla ne voivat suorittaa 1, 3 ja 6 kohdassa tarkoitetut tehtävät tehokkaasti ja joutuisasti. Tätä varten sääntelyviranomaisella on oltava vähintään valtuudet:

a) tehdä maakaasualan yrityksiä sitovia päätöksiä;

b) tehdä maakaasumarkkinoiden toimintaa koskevia tutkimuksia ja päättää sekä määrätä tarvittavista ja oikeasuhteisista toimenpiteistä tosiasiallisen kilpailun edistämiseksi ja markkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi. – –;

– –

d) määrätä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia maakaasualan yrityksille, jotka eivät täytä velvollisuuksiaan, jotka johtuvat tästä direktiivistä tai asiaan liittyvistä oikeudellisesti sitovista sääntelyviranomaisen tai viraston tekemistä päätöksistä, tai ehdottaa toimivaltaiselle tuomioistuimelle, että tämä määräisi kyseisiä seuraamuksia. – –;

– –”

10 Direktiivin liitteessä I, jonka otsikko on ”Kuluttajansuojatoimenpiteet”, olevassa 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Rajoittamatta kuluttajansuojaa koskevien yhteisön sääntöjen – – soveltamista, 3 artiklassa tarkoitetuilla toimenpiteillä on määrä varmistaa, että:

– –

c) asiakkaat saavat selkeät tiedot liittymiin sekä kaasupalvelujen käyttöön sovellettavista hinnoista ja tariffeista sekä niitä koskevien sopimusten vakioehdoista;

– –”

Romanian oikeus

Laki nro 363/2007

11 Elinkeinonharjoittajien suhteissaan kuluttajiin käyttämien vilpillisten menettelytapojen torjumisesta ja lainsäädännön yhdenmukaistamisesta unionin kuluttajansuojalainsäädännön kanssa 21.12.2007 annetulla lailla nro 363/2007 (Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor; Monitorul Oficial al României, osa I, nro 899, 28.12.2007) saatetaan osaksi Romanian oikeutta sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi) (EUVL 2005, L 149, s. 22).

Laki nro 123/2012

12 Sähköenergiasta ja maakaasusta 10.7.2012 annetun lain nro 123/2012 (Legea energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012; Monitorul Oficial al României, osa I, nro 485, 16.7.2012) 143 §:n 1 momentin k kohdassa, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa, säädetään seuraavaa:

”Maakaasun toimittajalla on muun muassa seuraavat velvollisuudet:

– –

k) velvollisuus toimittaa loppukäyttäjille avoimesti tietoja sovellettavista hinnoista/hinnastoista sekä yleisistä ehdoista, joiden täyttyessä sen tarjoamat palvelut ovat saatavilla ja käytettävissä.”

13 Saman lain 194 §:n 24 bis kohdassa säädetään seuraavaa:

”Seuraavat teot ovat maakaasualan toimintoja sääntelevien säännösten vastaisia: – – maakaasumarkkinoille osallistuva taho laiminlyö 143 §:n 1 momentin, 144 bis §:n tai 145 §:n 4 momentin g kohdan mukaisen velvollisuutensa.”

14 Lain 195 §:n 1 momentin 2 kohdan c alakohdan mukaan tällaisista rikkomuksista määrätään seuraamukseksi 20 000–400 000 Romanian leun (RON) suuruinen seuraamusmaksu (n. 4 000–80 000 euroa).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

15 Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (kansallinen kuluttajansuojaviranomainen, Romania; jäljempänä ANPC) katsoi lain nro 363/2007 nojalla 14.9.2021 tekemässään hallinnollisen rikkomuksen toteamista ja seuraamuksen määräämistä koskevassa päätöksessä, että Engie oli syyllistynyt harhaanjohtavaan ja aggressiiviseen kaupalliseen menettelyyn liiketoiminnassaan. Mainittu viranomainen totesi kyseisessä päätöksessä, että Engie oli johtanut kuluttajia harhaan ilmoittamalla heille yksipuolisesti, että alkuperäisessä tarjouksessa vahvistettua hintaa muutetaan kolmen kuukauden jälkeen, vaikka alkuperäinen hinta oli voimassa 12 kuukauden ajan.

16 Kyseinen viranomainen määräsi samana päivänä tekemällään päätöksellä Engien lopettamaan kyseisen menettelyn, keskeyttämään toimintansa, kunnes kyseinen menettely on päättynyt, ja olemaan muuttamatta kotitalousasiakkaille toimitetun maakaasun hintaa.

17 ANRE teki 11.10.2021 hallinnollisen rikkomuksen toteamista ja seuraamuksen määräämistä koskevan päätöksen (jäljempänä ANRE:n päätös). ANRE totesi päätöksessä, että Engie oli auktorisoituna maakaasun toimittajana muun muassa laiminlyönyt avoimuusvelvollisuutensa, josta säädetään lain nro 123/2012, jolla direktiivi 2009/73 on saatettu osaksi Romanian oikeutta, 143 §:n 1 momentin k kohdassa, ja määräsi Engielle joukon hallinnollisia seuraamusmaksuja, joiden yhteismäärä on 800 000 RON (n. 160 000 euroa). Kyseinen viranomainen katsoi Engien yhtäältä syyllistyneen sääntöjenvastaisuuksiin, jotka koskivat tiettyjä maakaasutarjouksia, ja toisaalta jättäneen tuomatta riittävästi esiin, että se pidätti oikeuden myöhemmin muuttaa sen asiakkaidensa kanssa tekemissä sopimuksissa mainittua maakaasun toimitusten hintaa.

18 ANRE velvoitti siten Engien ilmoittamaan 12:lle ANRE:n päätöksessä yksilöidylle loppukäyttäjälle, että se maakaasun kiinteä hinta, johon Engie oli sitoutunut sopimuksen tekemistä edeltävässä tarjouksessa, jää voimaan, ja perumaan sopimusmuutokset, joista näille asiakkaille oli ilmoitettu. Se määräsi lisäksi Engien tunnistamaan kaikki loppukäyttäjät, jotka olivat hyväksyneet vakiotarjoukset niissä ilmoitetun ajanjakson voimassa olevaan kiinteään hintaan ja joille oli myöhemmin lähetetty ilmoituksia ja sopimusmuutoksia, joissa ennen edellä mainitun ajanjakson päättymistä toimitettavan maakaasun hintaa nostettiin, ilmoittamaan kyseisille asiakkaille, että kyseisten tarjousten mukainen hinta jää voimaan, ja perumaan mainitut sopimusmuutokset.

19 Engie riitautti ANRE:n päätöksen Judecătoria Sectorului 4 Bucureștissa (Bukarestin neljännen alueen ensimmäisen asteen tuomioistuin, Romania) nostamassaan kanteessa. Kanne hylättiin perusteettomana 14.3.2022 annetulla tuomiolla.

20 Engie on valittanut tästä tuomiosta Tribunalul Bucureștiin (Bukarestin alioikeus, Romania), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin.

21 Kyseinen tuomioistuin pohtii ensinnäkin, voiko ANRE vaatia maakaasualan yritystä, jonka se katsoo laiminlyöneen avoimuusvelvollisuutensa kuluttajia kohtaan, soveltamaan eri hintaa kuin markkinahinta, jonka määräytymisperusteena on vapaan hinnanmuodostuksen periaate, joka kyseisen tuomioistuimen mukaan ilmenee direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 kohdasta.

22 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa yhtäältä, että ANRE ja ANPC ovat todenneet saman teon; ensiksi mainittu viranomainen on luonnehtinut tekoa lain nro 123/2012 143 §:n 1 momentin k kohdan mukaisen avoimuusvelvollisuuden loukkaukseksi ja viimeksi mainittu viranomainen laissa nro 363/2007 tarkoitetuksi kuluttajiin kohdistuvaksi harhaanjohtavaksi ja aggressiiviseksi kaupalliseksi menettelyksi. Toisaalta kyseinen tuomioistuin toteaa, että sekä ANRE että ANPC ovat erillisillä toimilla asettaneet Engielle saman velvoitteen laiminlyönnin korjaamiseksi, nimittäin velvoitteen ottaa uudelleen käyttöön huhtikuun 2021 vakiotarjouksessa vahvistettu hinta, joka on selvästi alempi kuin maakaasun ostohinta vapailla markkinoilla.

23 Kyseinen tuomioistuin pyytää siten unionin tuomioistuinta tulkitsemaan perusoikeuskirjan 50 artiklaa ja 52 artiklan 1 ja 3 kohtaa lain nro 363/2007 ja lain nro 123/2012 soveltamista koskevassa asiayhteydessä, jotta selvennetään perusoikeuskirjan 50 artiklan sovellettavuutta tilanteessa, jossa samasta teosta määrätään kaksi seuraamusta eri oikeudellisilla perusteilla.

24 Näissä olosuhteissa Tribunalul București on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voiko maakaasun toimittajille kuuluvan, kotitalousasiakkaisiin kohdistuvan avoimuusvelvollisuuden, joka on otettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, oletettu laiminlyönti, jota kyseisessä lainsäädännössä pidetään hallinnollisena rikkomuksena, johtaa myös siihen, että toimivaltainen kansallinen viranomainen velvoittaa maakaasun toimittajan soveltamaan suhteissaan kuluttajiin hintaa, joka on määrätty hallinnollisesti ja jossa ei oteta huomioon hinnan vapaata muodostumista maakaasun markkinoilla koskevaa periaatetta, joka on vahvistettu [direktiivin 2009/73] 3 artiklan 1 kohdan säännöksissä?

2) Voidaanko sitä, että sekä kuluttajansuojaviranomainen että energia-alan sääntelyviranomainen määräävät maakaasun toimittajalle seuraamuksia tekemällä kaksi erillistä hallinnollista rikkomusta koskevaa päätöstä, joissa määrätään toimittaja toteuttamaan samat toimenpiteet (toimenpiteiden määräämisestä tehtyjen hallintopäätösten päällekkäisyys), pitää oikeutettuna rajoituksena [perusoikeuskirjan 50] artiklan määräyksissä tarkoitetun [kiellon syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta] soveltamiselle, vai onko se kyseisen periaatteen vastaista?

Onko tällainen samojen toimenpiteiden määräämisestä samojen tekojen perusteella tehtyjen eri viranomaisten päätösten päällekkäisyys suhteellisuusperiaatteen mukaista?”

Asian käsittelyn suullisen vaiheen uudelleen aloittamista koskeva pyyntö

25 Julkisasiamiehen esitettyä ratkaisuehdotuksensa 11.7.2024 Engie on unionin tuomioistuimen kirjaamoon 28.8.2024 toimittamassaan asiakirjassa pyytänyt unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 83 artiklan nojalla, että asian käsittelyn suullinen vaihe aloitetaan uudelleen, jotta Engie voi esittää oikeudellisia lisäperusteluja, jotka sen mukaan voivat vaikuttaa ratkaisevasti perusoikeuskirjan 50 artiklan tulkintaan ja siten edellyttää, että kyseistä määräystä koskevassa oikeuskäytännössä vahvistettuja arviointiperusteita tarkistetaan.

26 Unionin tuomioistuin voi työjärjestyksensä 83 artiklan nojalla julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi tai aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos unionin tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta, tai jos asianosainen on vedonnut uuteen seikkaan, joka voi olennaisesti vaikuttaa unionin

tuomioistuimen ratkaisuun, taikka jos asia on ratkaistava sellaisella perusteella, josta asianosaisella tai Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitetulla osapuolella ei ole ollut tilaisuutta lausua.

27 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuin toteaa julkisasiamiestä kuultuaan, ettei Engie vetoa mihinkään sellaiseen uuteen seikkaan, joka voisi olennaisesti vaikuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisuun tässä asiassa. Unionin tuomioistuin katsoo lisäksi, että sillä on tiedossaan kaikki asian ratkaisemiseksi tarpeelliset seikat ja ettei tämä asia tule ratkaistuksi sellaisella perusteella, josta ei ole unionin tuomioistuimessa lausuttu.

28 Tässä tilanteessa asian käsittelyn suullista vaihetta ei ole määrättävä aloitettavaksi uudelleen.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

Tutkittavaksi ottaminen

29 ANRE ja Romanian hallitus esittävät, että ensimmäinen kysymys on jätettävä tutkimatta, koska se perustuu sellaiseen tosiseikkoja koskevaan arviointiin, joka ei liity pääasiassa kyseessä olevaan tilanteeseen. Niiden mukaan ANRE:n päätöksessä ei nimittäin määrätä, että maakaasun toimittamisesta Engien asiakkaille olisi perittävä tietty hinta, eikä siinä myöskään määrätä Engielle seuraamuksia käytetyn hinnan perusteella. ANRE:n päätöksessä ainoastaan määrätään ottamaan jälleen käyttöön maakaasun toimituksista se hinta, jota sovellettiin ennen kuin Engie väitetysti loukkasi avoimuusvelvollisuuttaan asiakkaitaan kohtaan.

30 SEUT 267 artiklan mukaisessa ennakkoratkaisumenettelyssä, joka perustuu kansallisten tuomioistuinten ja unionin tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, yksinomaan kansallinen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään pääasian tosiseikat ja arvioimaan niitä. Unionin tuomioistuin voi lausua yksinomaan unionin oikeuden tulkinnasta tai pätevyydestä kansallisen tuomioistuimen kuvaamassa tosiasiallisessa ja oikeudellisessa tilanteessa, jotta se voi antaa kansalliselle tuomioistuimelle asian ratkaisemisen kannalta hyödyllisiä ohjeita. Unionin tuomioistuimen asiana ei siis ole saattaa kyseenalaiseksi tosiseikkoja koskevia arviointeja, joihin ennakkoratkaisupyyntö perustuu (ks. vastaavasti tuomio 20.12.2017, Schweppes, C-291/16, EU:C:2017:990, 21 ja 22 kohta).

31 Lisäksi unionin oikeutta koskevilla ennakkoratkaisukysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan silloin, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeussäännön tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 2.4.2020, Coty Germany, C-567/18, EU:C:2020:267, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Näin ei ole nyt käsiteltävässä asiassa. Ennakkoratkaisupyynnöstä nimittäin ilmenee, että ne direktiivin 2009/73 säännökset, joiden tulkintaa pyydetään, liittyvät suoraan pääasian oikeusriitaan, joka koskee toimenpiteitä, jotka kansallinen sääntelyviranomainen on kohdistanut maakaasualan yritykseen sen kansallisen lainsäännön perusteella, jolla kyseinen direktiivi saatetaan osaksi Romanian oikeutta. Tämä pyyntö sisältää lisäksi riittävät tiedot ensimmäisen kysymyksen ulottuvuuden ymmärtämiseksi ja hyödyllisen vastauksen antamiseksi ensimmäiseen kysymykseen.

33 Tämä kysymys on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

34 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 ja 3 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että energia-alan kansallinen sääntelyviranomainen, joka toteaa, että maakaasun toimittaja on lyönyt laimin avoimuusvelvollisuutensa asiakkaitaan kohtaan kyseisen tuotteen toimittamisesta perittävää hintaa muuttaessaan, velvoittaa kyseisen toimittajan jatkamaan sen hinnan soveltamista, joka vahvistettiin kyseisten asiakkaiden kanssa alun perin tehdyissä sopimuksissa.

35 Direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on oman institutionaalisen järjestelmänsä mukaisesti ja toissijaisuusperiaate huomioon ottaen varmistettava, että maakaasualan yritykset toimivat kyseisen direktiivin periaatteiden mukaisesti siten, että maakaasualalla saadaan aikaan kilpailulle avoimet, varmat ja ympäristön kannalta kestävät markkinat, eivätkä jäsenvaltiot saa harjoittaa syrjintää näiden yritysten välillä niiden oikeuksien tai velvollisuuksien suhteen.

36 Vaikka direktiivin 2009/73 mistään säännöksestä ei nimenomaisesti ilmene, että maakaasun toimittamisesta perittävän hinnan pitäisi määräytyä tarjonnan ja kysynnän mukaan, tämä vaatimus johtuu itse kyseisen direktiivin tavoitteesta ja sen yleisestä rakenteesta; direktiivin tavoitteena on toteuttaa täysin ja tosiasiassa avoimet ja kilpailuun perustuvat maakaasun sisämarkkinat, joilla kaikki kuluttajat voivat vapaasti valita toimittajansa ja kaikki toimittajat voivat tarjota vapaasti tuotteitaan asiakkailleen (ks. vastaavasti tuomio 7.9.2016, ANODE, C-121/15, EU:C:2016:637, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Jäsenvaltiot voivat kuitenkin kyseisen direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan asettaa kaasualalla toimiville yrityksille ”julkisen palvelun velvoitteita”, jotka voivat koskea muun muassa toimitusten hintaa. Tällaisista toimenpiteistä on päätettävä yleisen taloudellisen edun nimissä ja niiden on oltava selkeästi määriteltyjä, läpinäkyviä, syrjimättömiä ja todennettavia, jotta turvataan se, että unionin sähköalan yritykset voivat tarjota jäsenvaltioiden kuluttajille palvelujaan tasapuolisesti, ja EUT-sopimuksen asiaa koskevat määräykset ja erityisesti sopimuksen 106 artikla on otettava ”täysin huomioon” (ks. analogisesti tuomio 20.4.2010, Federutility ym., C-265/08, EU:C:2010:205, 21 ja 22 kohta).

38 Lisäksi jäsenvaltioiden on direktiivin 2009/73 3 artiklan 3 kohdan mukaan toteutettava asianmukaiset toimenpiteet direktiivin 2 artiklan 27 alakohdassa tarkoitettujen loppukäyttäjien suojelemiseksi sekä varmistettava kuluttajansuojan korkea taso erityisesti sopimusehtojen ja yleisen tiedottamisen avoimuuden osalta. Ainakin direktiivin 2 artiklan 25 alakohdassa tarkoitettujen kotitalousasiakkaiden osalta näihin toimenpiteisiin on kuuluttava kyseisen direktiivin liitteessä I säädetyt toimenpiteet.

39 Kyseisessä liitteessä olevan 1 kohdan c alakohdan mukaan direktiivin 2009/73 3 artiklassa tarkoitetuilla toimenpiteillä on varmistettava se, että asiakkaat saavat kaasun osalta avoimet tiedot palvelujen saantiin ja käyttöön sovellettavista hinnoista ja tariffeista sekä niitä koskevien sopimusten vakioehdoista, jotta he voivat kuluttajansuojaa koskevan tavoitteen mukaan erityisesti käyttää oikeuttaan irtisanoa sopimus tai riitauttaa toimitushinnan muutos (ks. analogisesti tuomio 2.4.2020, Stadtwerke Neuwied, C-765/18, EU:C:2020:270, 29 kohta).

40 Tätä varten kansallisen sääntelyviranomaisen tehtävänä on
direktiivin 2009/73 41 artiklan 1 kohdan i ja o alakohdan mukaan varmistaa, että maakaasualan yritykset noudattavat avoimuutta koskevia velvollisuuksia, ja auttaa muiden asiasta vastaavien viranomaisten kanssa varmistamaan muun muassa kyseisen direktiivin liitteessä I säädettyjen kuluttajansuojatoimenpiteiden täytäntöönpano ja tehokkuus.

41 Direktiivin 2009/73 40 artiklan g alakohdasta ilmenee lisäksi, että kansallisen säätelyviranomaisen on saman direktiivin 41 artiklassa säädettyjen tehtäviensä ja toimivaltuuksiensa puitteissa toteutettava kaikki kohtuulliset toimenpiteet kansallisten markkinoiden tehokkaasta toiminnasta kuluttajalle koituvan hyödyn varmistamiseksi ja kuluttajansuojan varmistamisen edistämiseksi, sillä kuluttajien edut ovat keskeisessä osassa kyseisessä direktiivissä, kuten sen johdanto-osan 48 perustelukappaleessa todetaan.

42 Lopuksi direktiivin 2009/73 41 artiklan 4 kohdasta johtuu, että sääntelyviranomaisten on erityisesti voitava tehdä maakaasualan yrityksiä sitovia päätöksiä (a alakohta), tehdä maakaasumarkkinoiden toimintaa koskevia tutkimuksia ja päättää sekä määrätä tarvittavista ja oikeasuhteisista toimenpiteistä tosiasiallisen kilpailun edistämiseksi ja markkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi (b alakohta) ja määrätä tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia maakaasualan yrityksille, jotka eivät täytä velvollisuuksiaan, jotka johtuvat kyseisestä direktiivistä (d alakohta).

43 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että ANRE on todennut Engien laiminlyöneen lain nro 123/2012 143 §:n 1 momentin k kohdassa tarkoitettua avoimuusvelvollisuuttaan, koska kyseinen yhtiö ei ole riittävästi ilmoittanut asiakkailleen siitä, että se on varannut itselleen oikeuden muuttaa asiakkaiden kanssa vakiotarjouksen perusteella tehdyissä sopimuksissa mainittua maakaasun toimittamisesta perittävää hintaa 12 kuukauden pituisen alkujakson aikana. Näin ollen ANRE on yhtäältä määrännyt Engielle seuraamusmaksun ja toisaalta velvoittanut sen korjaavana toimenpiteenä ottamaan uudelleen käyttöön hinnan, joka vahvistettiin alkuperäisessä sopimuksessa huhtikuussa 2021.

44 On todettava, että tällaiset toimenpiteet, joista jäsenvaltiot voivat tämän tuomion 35 ja 42 kohdassa todetun mukaisesti päättää harkintavaltansa puitteissa, liittyvät niiden kansallisille sääntelyviranomaisille direktiivin 2009/73 40 ja 41 artiklan mukaisesti annettujen toimivaltuuksien käyttämiseen, joilla pyritään turvaamaan kuluttajien kanssa tehtyjen sopimusten ehtojen läpinäkyvyys. Näillä toimenpiteillä pyritään siis varmistamaan kuluttajansuojan tehokkuus.

45 Lisäksi alkuperäisessä toimitussopimuksessa vahvistetun hinnan palauttamista koskeva toimenpide ei voi loukata tämän tuomion 36 kohdassa mainittua vaatimusta, jonka mukaan maakaasun toimittamisesta perittävän hinnan pitäisi määräytyä tarjonnan ja kysynnän mukaan. Kansallinen sääntelyviranomainen ei nimittäin kyseisestä toimenpiteestä päättäessään ole

käyttänyt toimivaltaansa vahvistaa hinta kaasun toimitussopimuksille, vaan se on velvoittanut toimittajan ottamaan kyseisissä sopimuksissaan uudelleen käyttöön hinnan, josta toimittaja ja asianomainen asiakas olivat yhteisesti sopineet.

46 Edellä esitetty huomioon ottaen ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2009/73 3 artiklan 1 ja 3 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä sille, että energia-alan kansallinen sääntelyviranomainen, joka toteaa, että maakaasun toimittaja on lyönyt laimin avoimuusvelvollisuutensa asiakkaitaan kohtaan kyseisen tuotteen toimittamisesta perittävää hintaa muuttaessaan, velvoittaa kyseisen toimittajan jatkamaan sen hinnan soveltamista, joka vahvistettiin kyseisten asiakkaiden kanssa alun perin tehdyissä sopimuksissa.

Toinen kysymys

47 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko perusoikeuskirjan 50 artiklaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan kanssa, tulkittava siten, että se on esteenä sille, että maakaasun toimittajalle määrätään eri kansallisten lakien nojalla, joilla pannaan täytäntöön yhtäältä direktiivi 2009/73 ja toisaalta direktiivi 2005/29, kaksi seuraamusta samasta teosta.

48 Perusoikeuskirjan 50 artiklan mukaan ”ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti”. Tämä perusoikeus, joka on ne bis in idem -periaatteen ilmentymä, kieltää sekä syytteiden että luonteeltaan rikosoikeudellisten seuraamusten kumuloitumisen, kun kyse on samasta teosta ja samasta henkilöstä (ks. vastaavasti tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 25 kohta ja tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 Ensinnäkin on todettava, ettei perusoikeuskirjan 50 artiklan soveltaminen rajoitu ainoastaan kansallisen oikeuden mukaan rikosoikeudellisina pidettäviin menettelyihin ja seuraamuksiin vaan se ulottuu mainitunlaisesta kansallisen oikeuden luokittelusta riippumatta menettelyihin ja seuraamuksiin, joita on pidettävä luonteeltaan rikosoikeudellisina, kun otetaan huomioon rikkomisen luonne tai sen seuraamuksen ankaruus, joka tekijälle voidaan määrätä (ks. vastaavasti tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 25 ja 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Seuraamuksen ankaruutta on arvioitava asian kannalta merkityksellisissä säännöksissä säädetyn enimmäisrangaistuksen perusteella (ks. vastaavasti tuomio 14.9.2023, Volkswagen Group Italia ja Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

50 Rikkomisen luonnetta koskeva kriteeri merkitsee sen tarkastamista, onko kyseessä olevan seuraamuksen tarkoituksena rankaiseminen, eikä tällöin oteta huomioon sitä, onko sillä myös ennaltaehkäisevä tarkoitus. Rikosoikeudellisille seuraamuksille on nimittäin luonteenomaista, että niillä pyritään sekä rankaisemaan lainvastaisesta menettelystä että ehkäisemään sitä ennalta. Sitä vastoin toimenpiteet, jotka rajoittuvat vain kyseisestä rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamiseen, eivät ole luonteeltaan rikosoikeudellisia (ks. vastaavasti tuomio 14.9.2023, Volkswagen Group Italia ja Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

51 Nyt käsiteltävässä asiassa tämän tuomion 16 ja 43 kohdassa mainituista toimenpiteistä yhtäältä se korjaava toimenpide, jolla toimittaja velvoitetaan ottamaan uudelleen käyttöön alkuperäisessä sopimuksessa huhtikuussa 2021 vahvistettu hinta, vaikuttaa olevan toimenpide, jolla

lähtökohtaisesti ainoastaan korvataan kyseessä olevalla rikkomuksella aiheutettu vahinko edellisessä kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla; tämän asian tarkastaminen on kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä.

52 Toisaalta ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee ANPC:n ja ANRE:n Engielle määräämien rahamääräisten seuraamusten osalta, että lain nro 123/2012 194 §:n 24 bis kohdan ja 195 §:n 1 momentin 2 kohdan c alakohdan mukaan saman lain 143 §:n 1 momentin k kohdassa tarkoitetun avoimuusvelvollisuuden laiminlyönnistä voidaan määrätä seuraamusmaksu, jonka määrä on 20 000–400 000 RON. ANRE on tällä perusteella ja ottaen huomioon ne erilaiset hallinnolliset rikkomukset, joista Engieä syytetään, määrännyt Engielle seuraamusmaksun, jonka kokonaismäärä on 800 000 RON (n. 160 000 euroa). Romanian hallitus ja Engie ovat lisäksi kirjallisissa huomautuksissaan täsmentäneet, että ANPC on määrännyt Engielle seuraamusmaksun, jonka määrä on 150 000 RON (n. 30 000 euroa).

53 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on kaikki käytettävissään olevat tiedot sekä ANPC:n ja ANRE:n Engieen soveltamissa relevanteissa kansallisissa säännöksissä säädetyt enimmäismäärät huomioon ottaen arvioida, ovatko kyseiset seuraamukset riittävän ankaria, jotta niitä voidaan pitää luonteeltaan rikosoikeudellisina seuraamuksina.

54 Toiseksi perusoikeuskirjan 50 artiklan soveltaminen edellyttää kahden edellytyksen täyttymistä: yhtäältä on oltava olemassa aikaisempi lopullinen ratkaisu (bis-edellytys) ja toisaalta aikaisemman ratkaisun ja myöhempien menettelyjen tai ratkaisujen on koskettava samoja tosiseikkoja (idem-edellytys) (ks. vastaavasti tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 28 kohta).

55 Bis-edellytyksestä on todettava, että jotta voitaisiin katsoa, että tuomioistuinratkaisulla on lopullisesti lausuttu toisen menettelyn kohteena olevista tosiseikoista, on tarpeen paitsi se, että kyseisestä ratkaisusta on tullut sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti lainvoimainen, myös se, että se on annettu asiakysymystä koskevan arvioinnin perusteella (tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kun tällainen ratkaisu on olemassa, perusoikeuskirjan 50 artikla sulkee pois sen, että samaa tekoa koskeva rikosoikeudellinen menettely voitaisiin aloittaa tai sitä voitaisiin jatkaa (ks. vastaavasti tuomio 14.9.2023, Volkswagen Group Italia ja Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, 59 kohta).

56 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytössä olevista asiakirjoista ilmenee tietoja, joiden mukaan ANPC:n Engieen kohdistama seuraamus on riitautettu Romanian tuomioistuimissa ja lopullisesti kumottu kyseisen viranomaisen toimivallan puutteen takia. Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa nämä tiedot paikkansapitäviksi, edellisessä kohdassa mainittu bis-edellytys ei täyty.

57 Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin sen sijaan katsoo, että bis-edellytys tässä tapauksessa täyttyy, idem-edellytyksestä on todettava, että perusoikeuskirjan 50 artiklan sanamuodosta ilmenee, että siinä kielletään saman henkilön syytteeseen paneminen tai rankaiseminen useamman kuin yhden kerran samasta rikoksesta. Arvioitaessa sitä, täyttyykö kyseinen edellytys, merkityksellinen kriteeri on aineellisten tosiseikkojen samuus, ymmärrettynä joukkona konkreettisia ja toisiinsa erottamattomasti liittyviä olosuhteita, jotka ovat johtaneet kyseisen henkilön lopulliseen vapauttamiseen tai tuomitsemiseen. Kyseisten tekojen ja suojatun oikeushyvän oikeudellisella luonnehdinnalla kansallisessa oikeudessa ei ole merkitystä

todettaessa, että kyseessä on sama rikkominen, koska perusoikeuskirjan 50 artiklassa annetun suojan ulottuvuus ei voi vaihdella jäsenvaltiosta toiseen (ks. vastaavasti tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 31, 33 ja 34 kohta).

58 Koska idem-edellytys tarkoittaa sitä, että kyse on oltava samoista aineellisista tosiseikoista, perusoikeuskirjan 50 artiklaa ei voida soveltaa, jos kyseiset tosiseikat eivät ole samoja vaan ainoastaan samankaltaisia. Aineellisten tosiseikkojen samuudella on nimittäin ymmärrettävä tarkoitettavan sellaisten konkreettisten olosuhteiden kokonaisuutta, jotka johtuvat pääosin samoista tapahtumista siltä osin kuin niissä on kyse samasta tekijästä ja ne liittyvät erottamattomasti toisiinsa ajallisesti ja alueellisesti (ks. vastaavasti tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 36 ja 37 kohta).

59 Kuten tämän tuomion 22 kohdasta ilmenee, nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo yhtäältä, että ANRE ja ANPC ovat erillisten hallinnollisten menettelyjen jälkeen todenneet saman teon; ensiksi mainittu viranomainen on luonnehtinut tekoa lain nro 123/2012 143 §:n 1 momentin k kohdan mukaisen avoimuusvelvollisuuden laiminlyönniksi ja viimeksi mainittu viranomainen laissa nro 363/2007 tarkoitetuksi kuluttajiin kohdistuvaksi harhaanjohtavaksi ja aggressiiviseksi kaupalliseksi menettelyksi.

60 Kolmanneksi perusoikeuskirjan 50 artiklassa turvatun perusoikeuden, jonka mukaan ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista kahdesti samasta rikoksesta, käyttämistä voidaan rajoittaa ja menettelyjen tai rikosoikeudellisten seuraamusten päällekkäisyys voidaan oikeuttaa perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan perusteella. Kyseisen kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Kyseisen kohdan toisen virkkeen mukaan näiden oikeuksien ja vapauksien rajoituksia voidaan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia.

61 Siltä osin kuin on ensiksi kyse perusoikeuskirjan 50 artiklassa turvatun perusoikeuden keskeisen sisällön kunnioittamisesta, tätä keskeistä sisältöä kunnioitetaan lähtökohtaisesti, jos menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyys on kansallisen oikeuden mukaan mahdollista vain eri säännöstöjen nojalla (ks. vastaavasti tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 43 kohta). Näin on tässä asiassa, sillä Engieen kohdistetut seuraamukset on määrätty eri kansallisten lakien nojalla, joilla pannaan täytäntöön yhtäältä direktiivi 2009/73 ja toisaalta direktiivi 2005/29.

62 Siltä osin kuin on toiseksi kyse suhteellisuusperiaatteen noudattamisesta, on todettava kyseisen periaatteen edellyttävän, että kansallisessa säännöstössä säädetyllä menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyydellä ei ylitetä niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä soveltuu asianomaisella säännöstöllä tavoiteltujen hyväksyttävien päämäärien toteuttamiseen ja on tältä kannalta tarpeellista. Silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava, eivätkä toimenpiteistä aiheutuvat haitat saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden (tuomio 20.3.2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

63 Seuraamusten päällekkäisyys voi kuitenkin olla oikeutettavissa, jos kahden eri viranomaisen vireille panemilla menettelyillä pyritään toisiaan täydentäviin päämääriin, jotka liittyvät saman rangaistavan käyttäytymisen eri ulottuvuuksiin. Viranomaiset voivat nimittäin oikeutetusti käyttää täydentäviä oikeudellisia keinoja tiettyyn yhteiskunnallisesti vahingolliseen

käyttäytymiseen sellaisten eri menettelyjen avulla, jotka muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, jotta kyseessä olevaa yhteiskunnallista ongelmaa käsitellään eri näkökulmista, kunhan näistä oikeudellisista keinoista yhdessä ei aiheudu asianomaiselle henkilölle liiallista rasitetta (ks. vastaavasti tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 49 ja 50 kohta).

64 Kuten tämän tuomion 38–41 kohdassa todetaan, niillä kuluttajien kanssa tehtyjen sopimusten ehtojen läpinäkyvyyttä koskevilla toimenpiteillä, joihin kansalliset sääntelyviranomaiset voivat direktiivin 2009/73 mukaisesti ryhtyä, pyritään varmistamaan kuluttajansuojan tehokkuus. Kuten tämän tuomion 36 kohdassa muistutetaan, kyseisillä toimenpiteillä siis varmistetaan se, että voidaan toteuttaa täysin ja tosiasiassa avoimet ja kilpailuun perustuvat maakaasun sisämarkkinat, joilla erityisesti kaikki kuluttajat voivat kyseisen läpinäkyvyyden ansiosta vapaasti valita toimittajansa.

65 Kyseisen direktiivin liitteessä I olevasta 1 kohdasta seuraa joka tapauksessa, että nämä toimenpiteet eivät rajoita kuluttajansuojaa koskevien unionin sääntöjen soveltamista. Jäsenvaltio saa siis määrätä seuraamuksia yhtäältä alakohtaisen säännöstön, jonka tarkoituksena on maakaasumarkkinoiden vapauttaminen, ja toisaalta direktiivissä 2005/29 tarkoitettuihin sopimattomiin kaupallisiin menettelytapoihin liittyvien sääntöjen rikkomisesta, jotta varmistetaan kuluttajansuojan korkea taso tällä alalla (ks. analogisesti tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 47 kohta).

66 Jotta voidaan määrittää, onko tällainen menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyys välttämätöntä, on arvioitava, onko olemassa selkeitä ja täsmällisiä sääntöjä, joiden perusteella voidaan ennakoida ne toimet ja laiminlyönnit, jotka voivat olla menettelyjen ja seuraamusten kumuloitumisen sekä eri viranomaisten välisen yhteensovittamisen kohteena, onko molemmat menettelyt toteutettu riittävän yhteensovitetusti ja ajallisesti lähellä toisiaan ja onko seuraamus, joka mahdollisesti määrätään ajallisesti ensimmäisen menettelyn yhteydessä, otettu huomioon toista seuraamusta arvioitaessa, jotta tällaisesta päällekkäisyydestä kyseessä oleville henkilöille aiheutuva rasitus on rajoitettu ehdottoman välttämättömään ja jotta määrättyjen seuraamusten kokonaismäärä vastaa rikkomisten vakavuutta (tuomio 22.3.2022, bpost, C-117/20, EU:C:2022:202, 51 kohta).

67 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 49 kohdassa, ei ole tavatonta, että energiantuotannon tai -jakelun markkinoilla toimivan yhtiön on mukauduttava eri alakohtaisiin säännöstöihin, joilla on erilaiset tai toisiaan täydentävät tavoitteet, ja että sille voidaan tarvittaessa määrätä erilaisia seuraamuksia eri alakohtaisten säännöstöjen perusteella samasta käyttäytymisestä.

68 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen käytettävissä olevissa asiakirjoissa on viitteitä siitä, että kahden pääasiassa kyseessä olevan hallinnollisen menettelyn, joista yksi perustuu energia-alan säännöstöön ja toinen kuluttajansuojaa koskevaan säännöstöön, ja niiden päätteeksi tehtyjen päätösten välillä on läheinen ajallinen yhteys ja että asianomaiset viranomaiset ovat tehneet yhteistyötä ja vaihtaneet tietoja, minkä selvittäminen on kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä.

69 Edellä esitetyt perustelut kokonaisuutena huomioon ottaen toiseen kysymykseen on vastattava, että perusoikeuskirjan 50 artiklaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se ei ole esteenä sille, että maakaasun toimittajalle määrätään eri

kansallisten lakien nojalla, joilla pannaan täytäntöön yhtäältä direktiivi 2009/73 ja toisaalta direktiivi 2005/29, samasta teosta kaksi seuraamusta, joita on pidettävä luonteeltaan rikosoikeudellisina, kunhan

– on olemassa selkeitä ja täsmällisiä sääntöjä, joiden perusteella voidaan ennakoida, mitkä toimet ja laiminlyönnit voivat olla menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyyden kohteena, ja varmistaa kahden toimivaltaisen viranomaisen välinen yhteensovittaminen

– molemmat kyseessä olevat menettelyt on toteutettu riittävän yhteensovitetusti ja ajallisesti lähellä toisiaan ja

– määrättyjen seuraamusten kokonaisuus vastaa rikkomisten vakavuutta.

Oikeudenkäyntikulut

70 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta 13.7.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/73/EY 3 artiklan 1 ja 3 kohtaa

on tulkittava siten, että

ne eivät ole esteenä sille, että energia-alan kansallinen sääntelyviranomainen, joka toteaa, että maakaasun toimittaja on lyönyt laimin avoimuusvelvollisuutensa asiakkaitaan kohtaan kyseisen tuotteen toimittamisesta perittävää hintaa muuttaessaan, velvoittaa kyseisen toimittajan jatkamaan sen hinnan soveltamista, joka vahvistettiin kyseisten asiakkaiden kanssa alun perin tehdyissä sopimuksissa.

2) Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklaa, luettuna yhdessä perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan kanssa,

on tulkittava siten, että

se ei ole esteenä sille, että maakaasun toimittajalle määrätään eri kansallisten lakien nojalla, joilla pannaan täytäntöön yhtäältä direktiivi 2009/73 ja toisaalta sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla ja neuvoston direktiivin 84/450/ETY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 97/7/EY, 98/27/EY ja 2002/65/EY sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2006/2004 muuttamisesta 11.5.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi), samasta teosta kaksi seuraamusta, joita on pidettävä luonteeltaan rikosoikeudellisina, kunhan

– **on olemassa selkeitä ja täsmällisiä sääntöjä, joiden perusteella voidaan ennakoida, mitkä toimet ja laiminlyönnit voivat olla menettelyjen ja seuraamusten päällekkäisyyden kohteena, ja varmistaa kahden toimivaltaisen viranomaisen välinen yhteensovittaminen**

– **molemmat kyseessä olevat menettelyt on toteutettu riittävän yhteensovitetusti ja ajallisesti lähellä toisiaan ja**

– **määrättyjen seuraamusten kokonaisuus vastaa rikkomisten vakavuutta.**

Allekirjoitukset